

VREME JE

Leposava Vukoičić Jovanović

Leposava Vukočić Jovanović

Vreme je

*Prazna vreća
uspravno ne može da stoji*

2021.

*Prijateljstvo se ne bira,
ono biva, ko zna zbog čega, kao ljubav.*

MEŠA SELIMović

*Mojim anđelima
Ljilski i Mišku*

Prvi deo

„Ako želiš jezgro, slomi ljusku.“

Gospodar Jevremova 68. Gledam u masivna vrata i treperim. Neka čudna vrelina me u trenu preplavi i sitne kapljice znoja orosiše moje grudi.

Kako sam dospela dovde? Šta sam to sebi uradila?

Nemam pojma. U glavi mi pulsira samo jedna misao: pobeći odavde što pre. Čeznjivo gledam niz ulicu, ali ipak poslušno pritiskam zvonce. Ne mogu više ovako, vreme je da se pomerim sa mrtve tačke.

Vrata mi otvara nasmejana ženska osoba.

– Dobar dan. Ja sam Jovana. Uđite u ovu prostoriju i raskomotite se. Dolazim za pet minuta.

Pokazuje mi vrata u dnu dugačkog, tamnog hodnika i odlazi. Nesigurno povlačim kvaku i iznenađeno zastajem na pragu. Soba je na prvi pogled prijatna. Jednostavna, svetla i topla. U uglu police prepuna knjiga, do zida otoman, u centru okrugli stočić između dve starinske fotelje. Kratko se premišljam gde da se smestim i, pogledom izbegavajući sumorni otoman, biram jednu lepoticu. Visoka, prefinjeno rezbarena fotelja, sa rustičnim cvetnim tapacirungom, obgrli me svojom ljupkošću i u trenu umiri. Dok prstima nežno prebiram po šarama na rukohvatu, pitam se kako je ovde zalutala. Odisala je predratnom elegancijom pesničkih salona, šta li radi u psihoterapijskoj ordinaciji?

Na stočiću samo kutija papirnih maramica i ja mahinalno uzimam jednu.

Misli mi prekida Jovanin ulazak. Dok se lagano približava fotelji naspram mene, krišom je odmeravam. Široka tunika i duga, šarena suknja daju ležernost njenom izgledu. Kosa joj neobavezno pada na ramena, a na licu nema ni trunke šminke. Sliku udobnosti upotpunjuju mekane, kožne baletanke. Izgleda mladoliko i to mi smeta. Seda kosa i naborano lice, koji u mojoj glavi obećavaju veliko profesionalno iskustvo, preduslov su da bi neko čeprkao po mojoj duši. Sa blagim nepoverenjem sam došla na razgovor, a njena mladost u meni budi dodatno nespokojstvo.

Iako je svesna mog ispitivačkog pogleda, sedi potpuno opušteno i ljubazno se smeška. Deluje tako smireno. Bože, kako joj zavidim. Spuštam pogled i nervozno uvijajući maramicu, šapućem:

– Poslednjih par meseci sam veoma uplašena. U kosti mi se uvukao neki nepoznat nemir i ja ne znam kako da ga se oslobodim. Ustajem uznemirena i to me jako plaši, a strah mi onda budi još veću nervozu. Danima se vrtim u tom začaranom krugu. Ne mogu nikako da pronađem izlaz, čini mi se da je sve izvan moje kontrole.

– Kada je to počelo? Da li se nešto dogodilo?

Glas joj je mek, oči tople, zrače razumevanjem i to mi daje snagu da budem otvorenija.

– Ne, nije. Uzburkane su bile prethodne godine i razumela bih da sam se ovako osećala u toku tog haosa. Sada je sve prošlo, vlada mir i zato mi ništa nije jasno.

Zagonetan osmeh zatreperi na Jovaninim usanima:

– Pitanje je da li je sve prošlo. Da li biste mogli da mi ispričate šta se dešavalo?

Pogled mi polete prema satu, već sam potrošila deset minuta. Moram da ubrzam, ali kako da se vratim u period koji želim da zaboravim? Snažan grč mi zarobi stomak. Tako želim da pobegnem

odavde, ali ujedno imam veliku potrebu da joj sve ispričam i izbacim ovaj talog iz duše.

Kada progovorih, uplaši me sopstveni glas. Neka promukla, distancirana osoba iznosila je staloženo činjenice, kao spiker na vestima.

– Završila sam mašinski fakultet i radim u privatnoj trgovačkoj firmi. U braku sam sa Banetom sedam godina. Oboje smo iz unutrašnjosti i živimo kao podstanari u Beogradu. Prve dve godine braka nismo ni razmišljali o deci, jer su to bili uslovi mog poslodavca. Međutim, nakon tog perioda nastupili su problemi. Godinu dana smo bezuspešno pokušavali i onda krenuli u obilazak lekara. Posle bezbrojnih pretraga ispostavilo se da nam neka bakterija pravi kaos. Tu su bile i babe sa čajevima i lekari sa lekovima, svemu sam davala šansu. Nakon tri godine borbe i neizvesnosti, zatrudnela sam. Mojoj sreći nije bilo kraja, verovala sam da će od tog trenutka sve biti savršeno.

Spiker posustaje i dubok uzdah otima mi se iz grudi. Mada govorim kao navijena, davno zakopana osećanja izranjaju i lome mi snagu. Gledam u svoje drhtave prste. Ne mogu dalje. Ne želim da se sećam. Ali kutija je otvorena, slike same naviru i magle mi pogled. Moram da ih pustim, predugo su zakopane u meni. Tananim, jedva čujnim glasom nastavljam:

– Negde na početku osmog meseca, na redovnoj kontroli, doktorima se nije dopao nalaz ultrazvuka. Beba je imala uvećan želudac. Krenule su razne analize, pregledi, kordocenteza i ustanovljeno je da je beba u redu, ali da ima suženje na ulazu u želudac. Objasnili su mi da to nije opasno, radi se operacija odmah posle porođaja i deca uglavnom budu dobro. Posle nekoliko nedelja agonije napokon sam se malo sredila, ali na žalost, samo na kratko. Jednog tmurnog februarskog jutra ležala sam u krevetu

oslušujući bebu i ustanovila da je čudno mirna. Trudnoća je bila poodmakla, bebine pokrete osećala sam svakog dana i bila sam potpuno sigurna da nešto nije u redu. Izbezumila sam se od straha. Kreće ludilo. Bolnica...indukovan porođaj...dvadeset četiri sata pakla.

Zastajem preplavljena razarajućim bolom, još uvek živim. Ali suza nema. Već godinama.

– Ne želim da se sećam tog dana, iako pamtim svaki tren, kao što ni tada nisam želela da vidim bebu, a ipak sam je urezala u srcu. Bila je tako malena. Mrvica. Sklopljenih očiju. Zaspala je moja Ljubica.

I to je kraj, ne mogu dalje. Gutam knedlu za knedlom, svom snagom potiskujući bol. No, brana je pukla. Taj brižan Jovanin pogled smešta suze u uglove očiju. Nikome nikada ne pričam o tome, a sada njoj želim. Posle duge pauze, nadljudskom snagom zaustavljam suze i nastavljam promuklim glasom:

– Zvanično saopštenje lekara: beba je bila zdrava, ali nešto kraća pupčana vrpca se uplela i presekla joj dovod hrane. Danima sam čučala u paklu, sasvim paralisana patnjom. Tada sam upoznala tugu u svom jezivom, izvornom obliku i samoću koja je prati. Bila sam umorna od Baneta, mame, prijatelja i njihove potrebe da mi pokažu svoj jad, očekujući utehu. I ljuta, strašno ljuta na sve. Na život, na sudbinu, na sve srećne majke. U glavi mi se tada vrtela ista misao: „Bože, zašto ja?“ i konstantna replika: „Nije fer, stvarno, nije fer.“

– U narodu postoji verovanje da se takvi usudi nikada ne završavaju na jednoj tragediji. Ne znam, možda iz njih govori samo iskustvo. Posle samo mesec dana umire moja svekrva. Novi udar na mene i Baneta, koji je po prirodi vrlo zatvoren. Iako su mi doktori savetovali minimum godinu dana pauze, sve bake su govorile da

pokušam odmah posle pobačaja i, da li zbog toga ili da pobegnem iz očaja, tek kroz tri meseca sam ponovo trudna. Nova trudnoća bila je veoma teška. Nigde radosti, smeha, opuštenosti. Samo strah. Znaite, kada izgubite bebu u osmom mesecu, onda do porođaja strepite od svakog pregleda, analize i bezazlenog probadanja.

Kroz zamagljen pogled, zaiskri osmeh na mom licu:

– Bogu hvala, rodila sam divnu devojčicu. Bila sam u potpunosti zaokupljena njome, opterećena da nešto ne propustim ili upropastim. Blizu njenog prvog rođendana iznenada umire Banetov tata i on se još više povlači u sebe. Uskoro se vraćam na posao i posle šest meseci dobijam ove simptome.

Jovana me sve vreme pažljivo sluša. Ruke na krilu stegla je u pesnicu, a na licu joj vidim saosećanje i setu. Čini mi se da potpuno razume kroz šta sam prolazila i to mi puno znači. Gledam je i čekam presudu. Nije dobro, znam da nije dobro, dijagnoza je tu.

– Slušajte, Vera, mnogo patnje se za kratko vreme svalilo na vašu nejaka pleća. Bili ste zaleđeni sve vreme i niste dali prostora ni strahu, ni bolu, ni tuzi. To ste mogli da kontrolišete dok vam je svaki trenutak bio zaokupljen obavezama oko bebe. Sada imate više vremena za sebe i potisnuta osećanja izbijaju u sirovijem i jačem obliku. Ali, ne bojte se, vi sigurno nemate nikakvu dijagnozu. To je zdrava anksioznost koju svi posedujemo i samo je nekada pojačana sticajem raznih životnih okolnosti. Svako se s njom drugačije nosi: neko je zatrpava, a neko se njome bavi. Predlažem vam da jednom nedeljno dolazite na razgovor i sigurno će vam biti bolje.

Ah, kakvo olakšanje, zdrava sam!

– Oduvek sam snažna i hrabra. Ovo stanje me ubija! To nisam ja! Želim da se vratim na staro i strah potpuno eliminišem iz života.

Fiksira me ozbiljnim, sugestivnim pogledom:

– Strah je sastavni deo naših emocija i moramo ga imati. Kako bi bilo da pokušate da mu nađete mesto i prihvatite ga kao deo sebe?

Gledam je začuđeno i ne mogu da verujem sopstvenim ušima. Kako ne kapira, ja ne želim ni mrvicu straha! Otresam glavom i rasterujem njene reči. Dogovaramo termin za sledeći sastanak i rastajemo se.

Laka sam kao pero. Čini mi se da mogu da poletim. Biće bolje! Sigurno će biti bolje, kad mi ovoliko rasterećenje donosi samo jedna seansa.

I što je najbitnije – neću poludeti.

Reći „zdrava anksioznost“ odzvanjaju mi u glavi. Malo mi je neverovatno da se ovakvo stanje tretira kao normalno, ali ne dozvoljavam da sumnja zagospodari. To je izgovorio profesionalni terapeut, iza koga stoje godine prakse i ja želim da mu verujem. Iznenada me obuzima neopisiv elan i energija. Lagana šetnja Gospodar Jevremovom u meni budi stari mir i uspavanu radost. Zaiskriše stidljivo, slabašno, ali odmah ih prepoznajem i oberučke grlim. Tu su, nisu umrli. Bože, kako sam nekada bila opuštena i vesela. Ničega se nisam plašila, imala sam jasnu viziju šta hoću i gde idem. A onda BUM i neverovatno, sve je u jednom trenu nestalo. Presekla sam život, uletela u strah i već neko vreme slepa tumaram.

Pogled mi spontano polete prema obližnjim zgradama. Od prvog susreta sam zaljubljena u te okrugle, oronule balkone. Odavno nisam zalazila na Dorćol, čini mi se još od studentskih dana. Nekada sam dane provodila lutajući ovim uličicama i zamišljajući srećnike koji žive iza tih masivnih, starinskih vrata. Ponekad bih znatiželjno čitala njihova imena na interfonu ili u hodu pokušavala da uhvatim delić stana kroz otvoren prozor. Zašto? Ko zna, možda sam tako

krala komadić tog njihovog, u mojoj mašti, uzbudljivog života. Te šetnje bile su samo moje. Ni njih, ni milinu koja me je opijala nikada ni sa kim nisam podelila. Jer, veoma brzo sam shvatila da Beograđani ne vole dođoš. Pokazivali su opipljiv prezir prema mojoj otvorenoj očaranosti pozorištem, koncertom, izložbom. Postarali su se da postanem bolno svesna svoje materijalne osrednjosti, da se postidim svog detinjastog oduševljenja prestonicom i da se osećam kao uljez. Plašeci se nerazumevanja i ismevanja, začutila sam.

Moju ljubav prema Dorćolu zapalili su teta Mirka i čika Dejan. On je bio novinar u penziji i čitavo leto me je uveseljjavao zvuk razglavljenih tipki njegove predratne pisaće mašine. Oduvek sam volela da pišem, ali sam vaspitavana da se od umetnosti ne živi. Zato me je fascinirala njegova sloboda da radi ono što voli, ono što ja volim. Uz njihove živopisne priče sam proputovala celu Evropu, a sa približavanjem studija, zaljubila se u Beograd. Nadahnuto su govorili o koncertima u Kolarcu, predstavama u Ateljeu 212, o nesvakidašnjem talentu Margite iz EKV-a. Davali su mi podršku i verovali u mene. Živelu su u Jovanovoj ulici i bila sam uverena da su svi ljudi iz šarmantnih dorćolskih uličica tako harizmatični i dobronamerni.

Odavno ne mislim o tome, odavno ne šetam sama.

Treperi u meni i blaga nelagodnost. Odvikla sam se od samoeće. Bane voli da smo stalno zajedno i na početku veze mi je to jako smetalo. Međutim, nametao se suptilno, bez nervoze i buke, sa durenjem od koga nisam imala odbranu. I tako, malo po malo, korak po korak, sada radim uglavnom ono što on voli. Vreme čini čuda, čovek se tako navikne na novi, nametnuti život bez obzira što mu ne prija. I sada me sve staro čini uznemirenom.

Olakšanje je ogromno. Tek sada shvatam u kom paklu me sve ovo vreme drži strah. Tokom cele nedelje odzvanjaju mi Jovanine reči da sam zdrava. Moram samo da uvidim gde sam se to zaglavila, da podmažem blokirane delove i biću kao pre.

Bože, molim te, samo da sve bude kao pre!

Ponovo stižem ranije. Imam samo bednih pedeset minuta, moram da budem spremna. Uzimam maramicu i sedam u moju fotelju. Jovana dolazi tačno u četiri, ni minut ranije. Ima blag osmeh na usnama. Gleda me i ćuti. I to traje. Malo je neprijatna ova tišina. Očekivala sam da me pita kako sam se osećala u toku nedelje, imam li još simptome, ali ona ništa. Nelagodnost raste. Vrpoljim se u stolici i čekam, nadajući se da će se sažaliti na mene. U jednom trenutku dižem pogled sa maramice koju nervozno uvijam i uočavam da je ona potpuno mirna. Sedi udobno zavaljena u fotelji, sa prekrštenim rukama na krilu i gleda me sa čuvenim osmehom Mona Lize. Shvatam da je lopta na mojoj strani i bacam paničan pogled na sat. Minuti prolaze, moram da počnem, ali kako? I krećem, onako kako znam i umem i kako ću narednih par meseci započinjati svaku novu seansu kao siguran, oprobani recept:

– Baš je mraz napolju, sve se zaledilo.

– Da, odavno nije bila ovako jaka zima, – kratko, ali susretljivo mi odgovora.

I te dve rečenice kao čarolijom razbijaju zategnutu atmosferu. Ponovo govorim o simptomima, željna nove doze umirivanja. Strpljivo sluša nabranje različitih situacija u kojima me hvata nemir, panika i neizdrživost. Smeta mi gužva, vožnja autobusom, putovanja mi bude nelagodu. Stalno sam napeta, stegnuta.

– Kada ste imali prvi napad panike? Da li se sećate te situacije?

Naravno da se sećam, ali godinama izbegavam da razmišljam o tom periodu. Strah me je da ga sama prevrćem po glavi, ali sa Jovanom se odjednom osećam bezbedno. I priča iz mene izbija kao lavina.

– Tada nisam razumela šta mi se dešava, ali sada znam da sam prvi napad imala na bračnom putovanju. Bane i ja smo studentska ljubav. Doba studiranja, sa svim svojim teškoćama, bilo je najlepše u mom životu. Obožavala sam moj fakultet i uživala u svim napornim vežbama. Nesvesna stvarnog sveta, sanjala sam da radim u istraživačkoj laboratoriji nekog instituta.

Živela sam u studentskom domu. Na početku je bilo teško, dobijala sam loše sobe, sa puno cimera. Učila sam samo u čitaonici i spavala sa jastukom na glavi. Spašavala me je samo tetka u Zemunu. Svaki vikend sam bežala kod nje. Jednom mi je neko rekao da svako u životu mora da ima tetku, jer bi bez njihove ljubavi život bio prazan. Ne znam za druge, ali moja tetka Dila je moja druga majka.

Ali je zato poslednjih par domskih godina bilo prelepo. Baškarila sam se u dvokrevetnoj sobi sa sestrom, a potom sa Banetom. Bilo je to vreme moje izuzetne sigurnosti. Upoznala sam svaki kutak velikog grada, a studentski dom je postao oaza prijateljstva i uzbudljivog druženja. Imala sam odabran krug bliskih prijatelja, ali sam uvek volela da upoznajem nove, zanimljive ljude, a to je u studenjaku bilo veoma lako. I bez obzira da li se raspravljalo o politici, književnosti ili nauci, uvek je komandovalo srce. Samo je u domu mogla jedna obična kafe pauza da preraste u žurku do zore. Ne znaš ni šta se desilo, ni kako je počelo, a već je neko doneo gitaru i krenula je pesma. Zato smo lako podnosili tone buba rusa koji su nam gospodarili sobama, pokvarene tuš kabine, prljave klozete i beskrajne redove i sočivo

u menzama. Svima nam je bio težak odlazak iz doma. Sudarala se zebnja od novog poglavlja života sa čežnjom da što pre ostvarimo velike snove.

Bane i ja smo diplomirali u razmaku od šest meseci i odlučili da ostanemo u Beogradu. On je odmah dobio posao, iznajmili smo jeftin stan na periferiji i u mračnom suterenu započeli zajednički život.

Iz jednog zaštićenog perioda studiranja, kada su svi moji snovi bili mogući i ostvarivi, uletela sam u realan život moranja. Bez imalo pripreme, usisala me oluja zahteva. Moje želje više nisu bile važne. Sve se podrazumevalo. Ja sam se podrazumevala. Odjednom se pojavila utabana staza kojom su svi išli i niko nije smeo da posumnja u njenu ispravnost. Bila sam zbunjena, osećala sam jedno, a radila drugo. Iako nespremna, potisnula sam otpor i urolila u zajednički život, jer *tako treba*. To je automatski zahtevalo traženje posla i najedanput istraživačka laboratorija postaje san, predodređen za odabrane. Nisam mogla da verujem da mi se smeši komercijala u nekoj trgovačkoj firmi, no vremena su teška, *tako mora*.

Ne mogu, ne želim, ali kao hipnotisano pile, sledim.

Još se nisam oporavila od prvih šokova, kroz samo par meseci krenuo je novi pritisak – brak. On se spontano podrazumevao kod Baneta, kod naših roditelja, kod svih osim kod mene. Nikada mi brak nije bio privlačan. Verovala sam da je to veštačka institucija koja ubija spontanost i igru u vezi, i nameće lažan doživljaj potpunog pripadanja. Ta bračna simbioza, koja se tako predano neguje i uzdiže, užasavala me je. Kao da čovek polako gubi granice i postaje jedna bezoblična masa. Nestaje ja i postajemo mi. Partner je sada moj i više ne moram da zavodim, ugađam i naslućujem čežnju u njegovom oku. Sve se zna i ništa se ne zna. U tom

podrazumevanju, ljudi se izgube i udalje i žive zajedno po inerciji, jer *to tako mora i treba*.

Ali, Bane nije hteo da me čuje. Tvrdio je da su to moje predrasude i nepoverenje u naš odnos. Uskoro se ućutao i nadurio, uvređen mojom neodlučnošću. Na moju nesreću, te jeseni su kao epidemija krenula venčanja u našem društvu i svi su bili euforični, a samo sam ja nešto talasala. Želela sam da vrisnem: „Gušim se!“ Činilo mi se da ništa nije naš izbor, već je takav red: završiš fakultet, nađeš posao i odmah se udaješ. Zašto? Kako? Kome i za koga?

U svom tom propitivanju i negodovanju, bila sam strašno usamljena. Oduvek sam zapažala da sam drugačija, a sada se to pojačavalo i proganjao me utisak da to nije dobro. Bio je to osećaj, zrno peska koje se tada zakačilo za mene. Nevolja je što nisam umela da ga otresem i ono se neprimetno ali sigurno uvećavalo. Sve brže i lakše lepili su se raznobojni komadići nezadovoljstva, straha, nesigurnosti, a okrenula sam se i suprotstavila, tek kada mi je masivna stena preprečila put.

Iz sna me probudi Jovanin glas:

– Znae, mislim da se to zrnce stvorilo još nekada davno, u vašem detinjstvu. Verujem da ste još tada mnoge stvari radili protiv svoje volje i niste uspevali da se izborite za sebe. S godinama ste se saživeli sa njim i postali sposobni da ga vidite tek u komplikovanim situacijama.

Pažljivo je slušam, kao uostalom i sve što govori jer su to retki momenti. Trudim se da zapamtim svaku reč, kako bih ih kasnije beskonačno prevrtala po glavi, pokušavajući da izvučem mudrost od koje će mi odmah biti lakše. Moj uspaničeni mozak je čuo: aha, sada krećemo u klasičnu psihijatrijsku priču, sve ima veze sa detinjstvom i za sve su krivi roditelji. Osećam otpor. Odakle ona

zna, možda to kod mene nema veze sa detinjstvom. Ni na kraj pameti mi nije bilo, da možda Jovana samo želi da skine delić krivice sa perioda ulaska u brak, jer sam ga optuživala za svu gorčinu u budućnosti.

Pokušavam da odagnam nelagodu i nastavljam sa pričom.

– Najviše me mučila sumnja da me Bane prosi jer svi oko nas to rade, jer roditelji to od nas očekuju, a ne iz iskrene želje. Oduvek verujem u ispričane situacije, ali, naletela sam na bezglasje. Ne znam zašto Bog često spaja različite osobe. Nekada sam verovala da se nadopunjuju, sada više nisam sigurna. Ponekad mislim da između nas i dan-danas stoje neizgovorene sumnje i čuči zaleđena ljutnja iz tih dana.

U svakom slučaju, Bane je pronašao efikasno oružje protiv mene, jer sa ćutanjem nisam znala da baratam i povinovala sam se. Koliko god mi je situacija izazivala mučninu, ni jednog jedinog trenutka nisam pomislila da kažem odlučno „ne“, duboko uverena da tako mora da bude. I tako je krenula premetačina u mom životu. U julu sam se zaposlila u trgovačkoj firmi. Privremeno, a trajalo je 15 godina. U oktobru smo se venčali. Bile su to devedesete, roditelji su nam bili švorc, ali su ipak insistirali na svadbi. Čini mi se da mi je tada sve bilo čudno i zamršeno. Prvo, znala sam da se mojoj mami Bane ne dopada. Nije imala ništa konkretno da mu zameri, osim što nije bio otresit, bučan i bogat muškarac za kakvog je njena lepa i pametna ćerka trebalo da se uda. Bila sam svesna da sam je razočarala i to me je mučilo.

– A zašto je tako bitno mamino mišljenje o Banetu, ako je vama odgovarao? Vi ste ga voleli, zar ne? – trže me Jovanin glas.

– Jesam, volim ga i sad.

Osećam nemir, ne želim da analiziram vezu sa Banetom. Jovana hvata moj usplahiren pogled i ne pritiska me dodatno.

– Rasla sam sa uverenjem da jedino majka zna šta je najbolje za njeno dete. Nikada nisam volela da joj se suprotstavljam. Ne znam kako da vam objasnim, jednostavno sam se osećala loše, – govorim sve tiše i tiše, postićena sobom.

– Preplavi vas utisak da niste dobri, uspešni, a kao takvi vi ništa ne vredite. Ne postojite.

U momentu prestajem da dišem. Da, to je to! Ja ne vredim, ne postojim, sve valjano se briše. Zatečeno buljim u nju, a ona nastavlja da priča nežnim glasom i taj njen suptilan ton presudan je da tu rečenicu, meni vrlo značajnu, čujem i podnesem. Pretpostavljam da to čini dobrog terapeuta: osetiti kada, da li i kako interpretirati. Jer, da je rekla na tvrđi, grublji način verovatno bih okrenula glavu i pobegla.

– Iz nekog nepoznatog razloga preuzela sam odgovornost za sve. Trebalo je izbalansirati različite roditelje, naročito dve jake, pametne i autoritativne majke; progutati da si samo gost na sopstvenoj svadbi; smisliti trik koji će jasnu sliku vereničkog prstena, venčаницe i burme uklopiti u skroman budžet. Bila sam jezivo umorna od besomučnog traganja i neprekidnih kompromisa. Jedino sam se izborila za bračno putovanje, poklon od mojih poslodavaca, koje je pretilo da se transformiše u frižider ili šporet. Ostala sam čvrsta kao stena i kroz par dana eto nas u Budvi.

Tada je sve krenulo.

Baš mi je kratak uvod, mislim da je pitanje:

– Kada se prvi put dogodio napad panike? – Jovana postavila još pre tri seanse.

Euforija zbog putovanja posle godina apstinencije, uspeła je da potisne užasan umor. Pomalo sam strepela od prvog susreta sa avionom, ali Banetovo iskustvo i radovanje svakom letu me umirivalo. Međutim, čim sam kročila u avion, obuzela me nelagodnost. Leteli

smo skućenim ATR-om. Nikada nisam patila od klaustrofobije, ali tada me napala neka čudna teskoba, činilo mi se da nemam vazduha. Po prvi put u životu nemir me je sve jače zaposedao, a ja nisam imala pojma šta ću sa njim. Odjednom mi je glava postala mutna, ljuljalo mi se pred očima i mislila sam da ću se svakog trenutka onesvestiti. Obuzela me užasna panika. Bilo je to novo, nepoznato i strašno osećanje. Avion je bio bućan, tresao se i nastupilo je najdužih pedeset minuta u mom životu. Uz sav strah, mučio me i stid. Ostali putnici su gledali kroz prozor i veselo komentarisali panoramu, a ja sam opet bila drugačija od svih. I opet najgora. Čak me i Bane ostavio. Zadubio se u novine, rešen da ignoriše moju uznemirenost.

I tako, ono što su mi opisivali kao najneprijatniji deo letenja, prizemljivanje i truckanje aviona, za mene je bio najlepši utisak: opet zemlja.

Nikada takvu teskobu nisam osetila i zato sam je, čim smo se spustili, gurnula u zapećak rešena da uživam. Prvi put sam letovala u skupom hotelu na obali mora. U drugoj polovini oktobra, Budva je bila božanstvena, okupana suncem i mirom, a Mogren naša privatna plaža. Bio je to moj najlepši odmor. Uronila sam u zadovoljstvo, bez kočnica, pitanja i žurbe.

Povremeno me kljuckala misao kako ću u povratku izdržati let. Do tada sam mogla sve da podnesem, pa sam ubedila sebe da će i predstojeći let biti lakši. Tako je i bilo. Avion je bio veći i udobniji, bez onog groznog podrhtavanja i propadanja.

– A možda ste se tada upašili braka i svega što on nosi? – zaskoči me Jovanino pitanje.

Gledam je belo, moj mozak hoće da eksplodira od napora.

– Kako to mislite, ne razumem vas. U brak sam svesno ušla. Možda sam imala otpor, ali ne i strah. Ja sam se uplašila aviona.